

Két esküvő, egy regény*

Két esküvő egy regény, mindenképpen túlzás és minimum gyanús. Talán, ha nem az esküvőiruha-kölcsönzésben érintett a szerző, mert egyébként férfi szerzőről van szó, akinek az irodalomban való jelenléte, egyszerűen az, hogy van, ráadásul jó minőségen, már eleve megkérdőjelezi a női írók alkalmasságát a pályára (nem kéne ilyeneket írni, nekem mindegy, csak szólok), és rontja azokat az elvárt kvótákat, melyek szerint épp annyi vagy inkább több női szerzőnek kell jutni egy férfi szerzőre. A több azért szükséges, mert Emily Dickinsontól, Rákóczi Erzsébettől és Dukai Takács Judittól napjainkig a férfihegemónia, mondjuk úgy, csírájában fojtotta el/meg a női szerzőket. Feleséget csináltak belőlük, mint Szendrey Júliából vagy Tanner Ilonkából, a magyar irodalom második Török Sophie-jából, vagy múzsát, gondoljunk csak Kozmutza Flórára, akit három költő is használt (na, ki a harmadik?), mintha egy nő csak ilyesmire lenne alkalmas, mert ugye, ha ezt polgári nyelvre lefordítjuk, ez nem jelent mást, mint hogy a nő kizárólag feleségnek és szeretőnek való. És mindehhez még az a felháborító magyarázat, hogy a nőknek elég, ha kiélik a teremtő akarataikat a szülésben, s hogy mit tehetnek a férfiak, mivel ez a lehetőség számukra nem áll fenn, hát ilyen másodlagos teremtésekkel foglalkoznak, mint például az írás, holott ők is szülni szeretnének, hús-vér embereket hozni világra, nem ilyen fiktív lényeket, mint a könyvek szereplői.

De végre most eljött az idő, hogy korrigáljunk, mondta egy női szerző. Háromszor veri vissza az elszenvedett sérelmeket Ludas Mari. Végre itt a bosszú órája. Hiába hugyoztatók körbe a prózát, hogy vigyázat, férfiveszély, elfoglaljuk és kiűzünk benneteket onnét, mint az atya tette az első emberpárral, mikor kiderült a turpisságuk, mert a tiétek is kiderült, hiába rejtegettétek.

Ez a szerző, aki feltehetőleg ezt a könyvet írja, vagy másolja egy író fejéből, ugyan tele van női jellegzetességekkel, például sértődékeny, állandóan beszél, mindenféle történeteket terjeszt másokról, dehát ez is mutatja, napnál világosabban mutatja, hogy férfi, hogy azt hiszi, ezek a tulajdonságok nőinek nevezhető tulajdonságok. Ebből bizony isten nem lehet jól kijönni, mert mi az, hogy női, és mi az, hogy férfi? Faszta van a menyasszonynak, vagy mi? Egy ilyen szemlélettel csak azért lehet sikert aratni, ráadásul országosat, ha hihetünk a magyartanárnő temetésén ott lévő volt tanítványoknak, és kicsit még a trianoni határokon túl is, mert itthon a közízlés tényleg elmaradt Mohácsnál vagy a muhi csatánál (vesztes csata mö betűvel), vagy elakadt a Vereckei-hágónál, esetleg még az Etelközben. Gyorsan kellett menekülni, és a szükségtelen cucokat, mint például az ízlés, ott kellett hagyni, s mivel nincs nekünk olyanunk, nem is tudott fejlődni.

* Részlet a *Boldog boldogtalan* című regényből.

A lényeg mindenesetre az, hogy a szerző férfi volt, és eleve férfiszemmel néz mindent, például, hogy emiatt nem lehetne esküvői ruha-kölcsönző, holott mért ne lehetne. Mért gondolja, hogy ő csak a vendéglátásban, mármint itt az esküvői vendéglátásra gondolunk, működhet, mert az nem női munka. Mi az, hogy női munka? A női munka az, amiért kevesebbet fizetnek a cégek. Különben, tematikusan nem különbözik a férfimunkától, és senki ne jöjjön elő a malteros vödörrel, mert a civilizált világban már senki nem emelget malteros vödört, csak benyom egy entert, és a daru odaviszi a maltert, ahová akarja, hogy vigye. A női irodalom, gondolta az író, aki korábban szerkesztőként is dolgozott, ez itt utalás a saját életére, ha tudnánk pontosan, hogy kinek a saját életéről is van szó. De nem tudjuk és nem is tudhatjuk, mert az író személye, felületesen felskiccelt jelleme és sorsa számos más ismerős életéből lett összerakva, nem azonos velem, akinek a személye szintén másokból lett összegyúrva. De ezek az ismerősök és azok a mások nem dolgoztak szerkesztőként, emiatt kénytelen vagyok a saját életből, vagyis nem tudni kinek a saját életéből vett tapasztalatot használni, amiben felhasználom más, szerkesztőként is dolgozó írók tapasztalatát. Bár a könyvben megidézett írónak az a véleménye, hogy minden leírt dolog végül is saját tapasztalattá válik a feldolgozás során, akkor is, ha konkrétan nem mi éltük át, s ezzel én is egyetértek, de itt mégiscsak, mivel egy rendkívül támadható felületet érintünk, jelezni kell, hogy nem személyes véleményt közlök, mely személyes véleményt, ha volna ilyenem, semmiképpen sem tartanám helyesnek, hogy íróként közöljem egy könyv terében. Másutt igen, de ide nem való az írói vélemény. Az írói vélemény nem lehet része a műalkotásnak, mert akkor megszűnik műalkotásnak lenni. Ám az az író, aki meg van idézve, szereplőként jelenik meg a könyvben, s mint szereplő, akár megformálhat véleményt is, amely bár írói vélemény, mert egy író mondja, de mint szereplő, tehát mégsem tekinthető szó szoros értelemben írói véleménynek.

Szóval amikor szerkesztőként dolgozott, nem emlékezett olyasfajta diszkriminációra, aminek nők lettek volna a kárvallottjai. Hogy netán csak költőnek engedték volna lenni őket, azt viszont csalafinta eszközökkel megtiltották volna nekik, hogy prózaírók legyenek, mert az a férfiaknak nem is felségterülete, hanem úgy mondhatnánk, hogy fenségterülete és persze bevétele, amiből esetleg eltartanak olyan nőket, akiknek a szerepe maximum az lehet, hogy múzsák, magyarul, mint korábban említettem, szeretők (esetleg feleségek) legyenek. És amint előhúztak ezek a női szerzők egy írást, egy prózai művet, rögvést el lettek hajtva a húsfazék mellől, ami itt a nőt eltartó író lakását, esetleg, ha sikeres író, a házát jelenti, s természetesen az intézményi kifizetőhelyeket.

Rettenetesen könnyű most női írónak lenni, gondolta az író, aki itt valójában szereplő, hisz a kiadók, a folyóiratok alig várják, hogy végre legyen egy női szerzőjük, de ezen belépési könnyítésen túl rettenetesen nehéz (egyszerre irigykedik és lekezelően sajnálkozik). Olyan helyzetben vannak, mint a magyar irodalom a reformkorban, hogy mi a célja, a nemzeti eszme szolgálata vagy az emberről szóló autentikus gondolkodás. Szegény Vörösmarty (női szerzők) jut eszébe (vagy eszembe, már tényleg nem tudom, hogy ki beszél, mindenesetre egy biztos: nem a könyv borítóján feltüntetett személy), soha nem mert volna szembeszállni a nemzeti eszme (aktuális nőmozgalmi eszme-

rendszer) elvárásaival, inkább odadobta a tehetségét martalékul az identitásérősítő verseknek, s csak néha izzott föl, helyesebben izzott át (figyeljünk a pontosságra még igekötők szintjén is) a nemzetépítőn a világépítő (Szabó Magda). Női néven kéne írni, ahogyan régen a nők férfinéven írtak, George Sand (francia kulturális utalás, ami Liszt Ferenc révén kapcsolódik a magyarokhoz és De Gaulle-hoz, mert közvetlen átjárás van a két repülőtér között). Ez volt a végső konklúzió. De akkor hogy lehet öntudaterősítő társakra lenni? Ugyanmár! Ez nem okozhat problémát egy írónak, már eleve felesleges volt hangsúlyozni a sátoraljaújhelyi szerető nemét. Az ember nemtől függetlenül is lehet könyvtáros és író is. A nemi alapra építő csoportosítás tulajdonképpen visszalépés a gyerekkorba, hogy a kislányok játsszanak a rózsaszín szőnyegen, a kislányok a kéken.

Szónok: Tényleg ezt akarjuk?

A nép hangja: Nem, nem ezt akarjuk! Vissza Nagyváradot, Nagyszalontát, Nagyenyedet, a nagyszentmiklósi kincset, Nagymagyarországot és Nagy Imrét! Cserébe adunk Kismarost, Kisvárdát, Kisteleket, Kismagyarországot és Kis (két ess) Józsefet (később kiderül, kire gondoltunk).

Hát ez tiszta hülye. Ki? Szerintem is ő.

Mindenesetre az esküvői szervezés terén, a vendéglátás irányából is indokolható a két esküvő emlegetése viszonylag rövid időn belül, a menük kitalálása. Ennek a reklámja van a szöveg mögé bújtatva, s persze az esküvőkön túl minden egyéb rendezvény lebonyolítása. Kerek születésnapok, az ötvenes vagy a hatvanas, amikor a vendéglátók nem győznek kérkedni az eddigi dicsőségekkel, a családjukkal, ha több volt, akkor mindegyikkel (családjaikkal), mert ők úgy váltak, hogy minden előző társsal felhőtlen a viszonyuk, néha még el is járnak együtt nyaralni, az összes gyerek és az összes feleség. Nem győznek dicsekedni, mondjuk inkább így, kérkedni a pályájuk és általában az eddigi életük sikereivel, s azzal, hogy milyen jó csapat gyűlt össze erre az ünnepségre, és akkor számba veszik, hogy két volt miniszter is itt van, egyetemi tanárok és néhány művész is. Ők adnak rangot az eseménynek, hisz ez is azt mutatja, az ünnepelt férfi élete nem látatlanban múlik el, hanem nyomot hagy. Bár minden nyom velünk együtt elenyészik, de ez ebben a pillanatban nem érdekes, hisz az esemény épp a mulandóságunk ellenmérge kíván lenni, mint a biopiacosoknál az oxigéndús levegő, az örök élet egy sajátos értelmezése. Észre sem veszik az ünnepelők, hogy valójában a pusztulás előszobáját avatják fel ünnepélyes keretek között. Egyébként az egészet az aktuális feleség rendezte, mert ez is olyan női szerep, saját dicsőség helyett a férfinak ácsolni állványzatot.

Megy az istenáldd meg az ötvenévest, hatvanévest. A szerény, hasonló korú, ám semmire nem jutott régi barátok kivárvák egy pohárral a kezükben a műsort. Mert műsor is van, mért ne lenne, ki bírják fizetni, meg vannak ingyen fellépők is, például a feleség, meg a legközelebbi barát, meg maga az ünnepelt, aki azzal kezdi a beszédét, hogy mennyi ideig gondolkodott azon, hogy hogyan foglalja össze az eddigi életét, s ha lehet, persze röviden. Mondjuk, ezt a bevezetést már rögtön elhagyhatta volna, akkor biztosan rövidebb lett volna. Ezt az egyik poharat tartó, nem kiváló vendég mondta a másik szintén

poharat tartó, nem kiváló vendégnek. Már csak arra vártak, hogy meglegyen a protokolláris pezsgős köszöntés, ez nekik egyébként nem az első pohár volt, hanem a harmadik, mert tényleg olyan hosszú és unalmas volt, ami történt, hogy többször is újra kellett tölteni. Ha majd ezzel megvannak, mármint a műsornak vége lesz, akkor gyorsíthatnak is, mert egyetlen okból jöttek el, hogy rendesen bebasszanak, mi más értelme lenne egy ilyen összejövételnek, senki nem hiszi el, hogy bármely életnek nagyobb jelentősége lenne, mint bármely más életnek. Éppolyan kisszerű és életmértű az alkalom kapcsán feldicsért élet is, mint minden más élet. De hogy könnyebben elhíhető legyen az, amit különben senki nem hisz el, a kimagasló életgyártáshoz illesztett italkínálat meglehetősen jó minőségű volt. A két férfi gyorsított. Szilvás Unicum.

Na, otthonra ezt se veszed.

Én sem, mondta a másik, és felhajtotta. Különben szar is.

Közben a beszédet mondó barát elpakolta a kinyomtatott szöveget. Jó lesz még egyszer, gondolta, mert meg volt róla győződve, hogy az ünnepeelt barát előbb fog meghalni, mint ő, s akkor még jól jön ez a szöveg, csak kicsit ki kell egészíteni, meg a vicces részeket, nem, nem kihúzni, ma már a temetési beszédek is akkor jók, ha viccesek, csak ellenpontozni kell néhány szomorú, esetleg fájdalmat keltő érzélemmel.

50

Két esküvő, egy regény, amikor így kezdi egy író, akkor lehet tudni, hogy ez egy másik nap. Az újrakezdés napja, amikor kurvára semmi nem jut eszébe, de gondolja, ha valamit megismétel, az egyszerre kohéziót ad a szövegnek, összetartja a széthulló szereplőket, valamint egy ilyen indítás esetleg arra sarkallja, hogy tényleg szóljon már valami érvényeset is, mert a próza olyan, hogy beindul, ha az ember nagyon akarja, olyan, mint nemszeretett lányokkal szexelni. Azért egy idő után menni fog. Persze a fő probléma, hogy sem szeretett, sem nemszeretett lányok épp nincsenek a látótérben, s aki a látótérben van, az épp önmaga, és önmagával sincs jó viszonyban, s ha lehet hinni az önségítő könyveknek és magazinoknak, akkor először ezt a viszonyt kéne rendezni, mondjuk, szerethetné önmagát, s ez kaput nyithatna mások szeretése felé, hogy például szeresse a szereplőit. De mért szeresse önmagát? Erre a kérdésre mindig igyekezzünk pragmatikus válaszokat adni: mert ma is raktam be szendvicset a gyerek táskájába, mert fogat mostam, megborotválkoztam, lezuhanyoztam, elmosogattam, mert ma is rámosolyogtam a tükörképemre. Persze így könnyű, hogy még nem raktam be a kontaktlencsémeket, és nem láttam, milyen kurva öreg vagyok, hogy már eljutottam odáig, hogy összevevessz a vérzek, és egy rendes ciklusom sincs, hiába tépkedem ki az ősz szálakat a hajamból, ha következetesen csinálom, kopasz leszek.

Szeretem magam. Szeretem magam, mert fantasztikus regényt írok. Most is majdnem belelendültem, de elbambulok, arra gondolok, hogy mit csináltam az elmúlt órában, és hogyan. Tovább bambulok, a két mondat között eltelt két perc, ez ilyen helyzetben rendkívül hosszú idő. Gondolok a gyerekeimre, ha vannak, gondolok arra, hogy miért nincsenek, ha nincsenek, gondolok arra az emberre, akinek most jobb, mint nekem, gondolok a karalábéfőzelékre, amit abban az elmúlt órában csináltam, hogy van ebédem, és milyen rossz lenne, ha

nem lenne. Gondolok, gondolok, gondolok a nemgondolok semmire érzésére, hogy az milyen és miért van. Gondolok arra a kisfiúra, aki valaha ez az elbeszélő volt, hogy órákon át néz ki az ablakon, s hogy az apukája hülyének tartja, mert ilyet normális ember nem csinál. Ott látom, hogy az utcán belegyalogol a nézésbe a Homolya Marika néni, és a gyerekei, aztán a Gyuri bácsi, látom, részeg, ma kaptak fizetést, ő az egyik pék a faluban. Azt mondja, ebben a faluban tíz éve még senki nem gondolta volna, hogy azt a kenyeret fogják enni, amit egy cigány süt. A Homoki Jani bácsinak mondja, aki egyszer elverte az ablakon kinéző gyereket az utcán, mert nem köszönt. Valójában ezt mind nem látom, mert csak a leveleket nézem, egy nagy almafa van az ablak előtt, és azt fújja a szél. Azt hittem, szagokra emlékszem, a karácsonyi kalács szagára, hogy sül, és megy ki a résnyire nyitott konyhaablakon. De nem. A félelemre, hogy apám benyit, és azt gondolja, amit gondol. S hogy rettegek, attól, amit gondol, és attól, hogy elveszítem a leveleket, a napot, mögötte a Marika nénit és a Gyuri bácsit, és el is vesztettem, csak nem ebben a sorrendben. Először az almafa lett kivágva, útban volt, mondták a szüleim, aztán a Gyuri bácsi nem volt, utána a konyhába benyitó apa, végül a Marika néni. Én sem ülök már ott, és nincs az a kisfiú, aki ott ült, épp a napokban valaki az ablakot is kicserélte. Kiderült, hogy nagyon rossz minőségű ablak volt, úgy járt át rajta a külvilág, mintha nem is lett volna. Hát igen.

Két esküvő, egy regény, olyan, mint két házasság, egy élet, mintha beleférne két házasság és ennek következtében két család egy életbe. Nem fér bele. Az egyik nemkívánatos lesz, vagy az első lesz letagadva, mint annál a nőnél, aki megfélekedezett arról, hogy volt egy harmadik gyereke egy korábbi házasságból, aki jószérével már felnőtt volt, mire az új házasságból meglett a két másik gyerek, s ha valaki kérdezte őt, hány gyereke van, magát mindig csak kétgyerekes családanaként nevezte meg. Az a korábbi házasság gyerekestül feledésbe veszett. Vagy épp az új családba való beilleszkedés hoz olyan nehézséget, például egy hatvanéves férfinak kell úgy viselkedni, mint egy nyurga harmincas apának, és a játszótéren a leghülyébb játékokra rámászni, vagy belebújni, úgy, hogy a könnye is kicsordul, nemrég volt porckorongműtéte (igazság szerint még nem volt ilyen műtéte, de ettől függetlenül fáj a háta). A gyerek pedig a fájdalommal egyenes arányban lelkesedik, hogy papa, még arra is, meg arra is, meg játsszunk levezetésnek egy kis focit.

Két házasság sok egy életben, ahogyan két esküvő is sok egy regényben, ráadásul érezhetően szerkezeti okokból kerül bele, hiszen ott bárki lehet a vendégek között, akit elő lehet ráncigálni, hogy továbbblendüljön, nem mondhatom, hogy a történet, mert ilyen itt nincs, de legalább a szöveg. Mint az orosz klasszikusoknál a bálók, ott aztán az jelenik meg, aki szükséges a szerzőnek, hogy megjelenjen. Lehet, akár hívatlan vendég is, sőt, az még jobb, mert kicsit megzavarja a táncrendet. Nem gondoltam volna, hogy eljön. Engem is mélységesen felháborít, Nasztaszja Filippovna. Ha elhagyjuk a vesszőt, akkor Nasztaszja Filipovna háborít fel, mert ő a hívatlan vendég, ha megtartjuk a vesszőt, akkor Nasztaszja Filippovnával beszélgetünk a felháborító hívatlan vendégről, de ki lehet ő? Anyegin, Miskin herceg, a harmadik gyereket elfelejtő

anya, netán a neurológus? Ő biztos nem, egy orvosnak mindenütt örülnek, ki tudja, mikor lesz rá szükség. Vronszkij vagy a lehető legunalmasabb regényhős, Levin, akire sajnos az elbeszélő rendkívül hasonlít, ezért is unalmas ez a regény? Ez engem is mélységesen felháborít.

Az az anya, hogy a fentebb említett nő (az egyik meglepetésvendég a bálon) életén menjünk tovább, tényleg úgy rendezte az életét, hogy mindent az új lapra tett föl, és mindent elfelejtett a régi lapokról. Éppúgy volt, mint a kórházban a terhesség megszakítására várakozó lány anyja a szűnni nem akaró hisztériákkal és öngyilkossági kísérletekkel, hogy később semmire nem emlékezett abból, amivel amúgy tönkretette a gyerekei életét, mert azok a gyerekek teljesen bizalmatlanokká váltak minden párkapcsolattal szemben, és azt gondolták, hogy mindaz, ami a legtermészetesebb volna az életben, amit például a valahai esküvőiruha-kölcsönző is el akart érní, az számukra nem megvalósítható. Sőt, mikor a problémával szakemberhez fordultak, az egyik gyerek, konkrétan a terhességmegszakításra váró lány, aki maga is képzett szakemberré vált, mint korábban említettük, egy alapítványi iskolában volt iskolapszichológus, épp ott, ahol a kamaszgyűlölő törtitanár is dolgozott, szóval a képzettségéből fakadóan egy egész tudományos háttér és apparátus ált a terapeutaán kívül a rendelkezésére, amennyiben a pszichológiát tudománynak tekintjük. Most a képzett gyerekből visszatérünk újra a gyerekekre. Ezen gyerekek számára egy virtuális hadsereg sorakozott fel annak bizonyítására, hogy olyan bonyolult gonddal küzdenek, ami teljességgel lehetetlenné teszi a szokványos életvezetési megoldásokat. Ebben persze az a bizonyos tudomány vagy annak képviselői is, többek között a lány terapeuta (a korábban már említett pszichológusnő), tanárai és mentorai is vétkesek, hiszen mindent elkövettek, hogy a saját szakmai kompetenciájuk és a tudományuk kompetenciája érdekében ezt bebizonyítsák.

52

Igaz, minden szakember, aki belefogott efféle kezelésbe, hasonló terheket cipel, senki nem megy pszichológia szakra, csak olyan, aki maga is tele van feldolgozatlan, sőt, mint később, a tanulmányaik során kiderült, feldolgozhatatlan terhekkal, ráadásul olyanokkal, mint a korszerű transzgenerációs kutatások kimutatták, amiket a családja nemzedékről nemzedékre ad át, szóval hetedízigen megöröklik a család összes vétkét. Ezek a szakemberek örökösen a saját énjük feltárásán mesterkednek, akkor is, amikor más sérülteket, papírforma szerint, kezelnek. Ugyanakkor meg vannak arról is győződve, hogy az, hogy nekik is vannak problémáik, megkönnyíti, hogy mások problémáit orvosolják. Még akkor is, ha valójában nem orvosok, sőt, még csak nem is pszichológusok, csak elvégeztek valami tanfolyamot egy gazdag vállalkozó unatkozó feleségeként, aki hasznosnak akarja végre látni az életét, mert a gyerekek felnövetelével, vagy a beteg gyerekük intézetben való elhelyezésével tényleg a totális haszontalanságot élte meg, na, ezen tud korrigálni a tündérhegyi gyors-talpaló. Itt kapta a papírt és szerinte a jogosultságot is, hogy bekapcsolódjon a lélekmentés munkálataiba. Pártfogásába vesz néhány futóbolondot, hogy még inkább futóbolonddá tegye őket, időnként némelyiket egészen az öngyilkosság pereméig kísérve vagy netán a peremen túlra is. De ők nem tehetnek róla, mindent megpróbáltak, hogy ennyi ideig húzták, úgy hitték, az ő érdemük.

És a rendőrség nem fog gyanút. Egyszerű öngyilkosság volt, nem gyanítják a háttérben az odaadó és elkötelezett szakmai segítséget.

Ez az anya, a kiterített lány anyja, semmire nem emlékezett abból, amit csinált, nem lehet az emlékekkel együtt élni, gondolta volna, ha tudott volna bármit is arról, hogy ő most tényleg törölt valamit a múltjából.

Mi az a múlt? A múlt nem egy megtörtént valóság, ahogyan ez a könyv sem megtörtént valóság, ki van találva. Az itt szereplő személyek nem léteznek, ha mégis léteznek, az csak véletlen azonosság valós személyekkel. Ugyanakkor azok a személyek, akik itt szerepelnek, és az a múlt, nem más, mint a kikö-pött valóság. Mert azt tekintjük a valóságunk részének, így a múltban velünk megtörtént események közül is azokat, amelyek a jelenlegi énünket szolgálják, amelyeket a jelenlegi énünk érvényes emlékeknek tekint. Azokat a szereplőket követjük szíves-örömmel, amely szereplőkben felismerhetjük önmagunkat, s a jelen könyv az olvasó számára bőséges lehetőséget biztosít arra, hogy felismerje önmagát. Ha netán olyan gátakba ütközik, helyesebben azt hiszi, hogy ő nem lehet egy terhességmegszakításra váró nő, akkor hibát követ el, a saját magától való elfogultság börtönébe zárkózik, mert valahol mélyen mindenki átéli, hogy valami üres lesz ott, ahol addig úgy érezte, csordultig van, s ez az üresség akkor is mélységesen nyomasztó, ha nem ömlik az emberből, a művi terhességmegszakítás következtében, a vér. De ömlik.

Ott állunk sorban és vesztésre várunk, és még csak tél sincs, mint abban a híres Pilinszky-versben, Vesztóhely télen, ahol csak azért van téli kép, hogy még vérfagyasztóbb, a szó szoros értelemben vérfagyasztóbbnak látszódjon az esemény. Egyébiránt a költő épp akkor írta ezt a költeményt (valójában nem azt, hanem a Négyorost, de annak a címe nem felel meg a regény elvárásainak). Akkor írta, amikor a válóperes tárgyalásra ment, s így mind a folyosón égve maradt a villany, mind a ma ontják véretem, a versnek ezek a sorai nagyon is valóságosak. Főleg télen, amikor köztudott, hogy a vér rendkívül gyorsan megalszik. Különösen egy folyosón, ahol nincs fűtés, és nem olyan házban vagyunk, ahol a vályogtégla megőrzi, legalábbis a rusztikus álmódosók számára megőrzi a meleget, s kiváltja az oroszoktól vásárolt gázt. Tényleg valóságosak? Nem tudom.

A nő, a bál meglepetésvendége, akitől fentebb indultunk, nem emlékszik a többi napra, azokra, amelyek régen voltak, mert ösztönből tudta, hogy nem is kell, s talán nem is szabad azokra emlékezni. Egy kétgyerekes családanyának annyi feladata van, mondta a fodrásznál, hogy képtelen vagyok akár még a hajamat is rendbehozni. Ez arra volt válasz, amikor a fodrász nő számonkérte, hogy mért ilyen megkésve jött, és hogy lenőtt a festés, és nem engedheti meg magának egy kétgyerekes családanya, hogy így menjen a gyerekekért az iskolába, meg mit fog szólni a férje, ha esetleg észreveszi. Na, az nem vesz észre semmit, örökösen a számítógép előtt ül, amikor meg elfordul onnét, már úgy be vannak gyulladva a szemei, hogy nem lát semmit, vagy csak mert férfi, és olyan, hogy tényleg azt, ami már meg van szereve, és ilyen egy feleség, megszerzett vagyontárgy, észre sem veszi. Szerintem, mondja a családanya, azt se tudja, hogy milyen színű a szemem. Különben tényleg nem tudta, mert ezek a

részletek egyáltalán nem érdekelték, lett ez a két gyerek, meg volt az a másik házasságából való kettő, épp elég gond volt ez ahhoz, hogy ezek mellett még a felesége szeme színével is foglalkozzon. Elég tudni, hogy van szeme, majd, ha nem lesz, foglalkozik vele. A feleség a felesége, ami azt jelenti, ő van, és kész, a többit megoldja alkalmi kapcsolatokkal, és meg is oldotta. Különben azok közé tartozott, akik még a volt feleségükhöz is visszajártak.

Visszajárt, hogy néha enyhítse az otthagytás miatti lelkiismeret-furdalást, és kielégítse a nőt, legalábbis ez volt az indok önmaga előtt. Szerette, ha valami mélyebb okot is tud társítani a szexuális vágyához. Hát, ennek is lett aztán következménye, részben, hogy az új feleség kifigyelte az esti futások célját, mert sporttevékenységbe volt csomagolva a szerelmi légyott, s nem volt nehéz kitalálni, mitől izzadt meg a férfi, amikor egy alkalommal utánalopózott. Valamint, ez most a másik eredménye a dolognak, az egyik volt, hogy lebukott. Valamint, hogy a régi feleség teherbe esett, és egy bizonyos összeget kért ahhoz, hogy megtegye a végzetes lépést. A férfi fizetett, mint a kisangyal, annyira összeszarta magát, hogy fel se merült benne, hogy a gyerek nem tőle van, hanem a könyvtárból, Fővárosi Szabó Ervin, itt dolgozott a volt feleség, egy munkatárstól.

Erről a munkatársról azt lehetett tudni, hogy fiatalon nagyratörő terveket dédelgetett, hogy fontos társadalomtudós lesz, akinek a dolgozata révén végre feltárul a magyar társadalom valós szerkezete, nemcsak az a kép, amit Budapestről látnak a döntéshozók, amely szerkezetet ezek után úgy lehet kigyógyítani az aránytalanságokból, ahogyan az influenzát vagy annak szövődményeit gyógyítja egy orvos. Beadnak a társadalomnak egy antibiotikumot, és hopsz, máris megszűnik az aluliskolázottság vagy a munkanélküliség, a törvény előtti egyenlőtlenség, és létrejön a közteherviselés, talán még Erdélyt is visszakapjuk véráldozatok nélkül, vagy legalább Székelyföldet egy korridorral hozzákötjük az anyaországhoz.

Ez az a könyvtáros, akiből pont ez nem lett, csak a legszerencsétlenebb figurája ennek a könyvtárnak, aki még könyvtári szinten sem lesz képes az előrelépésre. Egy született bukott arc, akiről a volt feleség, nem tudni, miért, de úgy vélte, valóra válhat a nagy terv, ha melléáll. Csak ez hiányzik, mondta neki az ágyban szeretkezés után, ez a támogatás, amit sajnós otthon nem kap meg, mert a kollégának ugyan volt felesége, de az a közös gyerekek mögött állt és nem e mögött a nagyreményűnek vélt férfi mögött. Ez a reménytelennek látszó és a kapcsolatuk közben és után is reménytelennek maradó kolléga volt az apa, ám annak még annyi pénze se volt, hogy a küretet finanszírozza állami szolgáltatásban, úgyhogy kapóra jött az elvált férj, aki boldogan fizetett még fájdalomdíjat is, nehogy a kétgyermekes anya rájöjjön a turpisságra, mondjuk, így is rájött, de legalább a gyerekről nem tudott semmit.

Hú, fellélegzett a férfi, amikor megtudta, hogy megtörtént az esemény, és elindította azokat az éveket, amely évek végül is nemcsak alkalmi légyottokba futottak bele, hanem tartósabb kapcsolatokba is. Erről a tartósságról nem ő döntött, hanem a partnerek, akik mindig többet akartak alkalmiságnál, helyette állandóságot követeltek. Minden szeretői viszony olyan, hogy körülbelül egy év alatt a titkos lehetőségeit feléli, kiteljesedik a lehető legnagyobb teljes-

ségig, s elkezdni követelni a titkokon túli világot, hogy meghódítsa Amerikát. Persze fogalma sincs ennek a viszonynak, és annak a nőnek, aki ezt katalizálja, arról, hogy ez a felfedezés milyen következményekkel jár, hogy például ki kell irtani az indiánokat. Ez nem olyan, hogy valami észszerű számítás lenne mögötte, csak az akarat diktál, hogy ez vagy az még és még és még, és nemcsak a szexualitás terén van ez a még, amivel a férfi meg is elégedett volna, hanem még több idő együtt, legyenek benne programok, és legyen benne együttélés, amikor látszik, hogy a férfi tényleg az új nő mellett döntött. Valójában tévedünk, amikor azt hisszük, egy másik emberbe szerettünk bele, mert a folyamatba szerettünk bele, amit azzal a másik emberrel leírhatunk, s amikor a folyamat elakad, vagy végbemegy benne minden, ami végbemehet, például megszületnek és felnőnek vagy majdnem felnőnek a gyerekek, akkor elindul nem az újabb társ, hanem az újabb megkezdhető folyamat keresése.

Egyszer ez a kontrollálhatatlan sodródás a szerelemi viszony kiteljesedésének útján végül ezt a férfit odáig vitte, hogy tényleg az új nő mellett döntött, mert másképp nem dönthetett. Sakk-matt helyzet, az új nő bezsarolt, hogy elmondja a feleségnek. A férfi, bár matematikus volt, akiről sokan azt gondolják, rendkívül okosak, de valójában tök hülyék, a férfi azért, hogy az új nő ne zsarolhasson be, előállt az igazsággal, aminek végül az lett a következménye, ami annak is lett volna, ha az új nő kitálat. Helyesebben, ott még lehetett volna kicsit ügyeskedni, kimagyarázni, de a férfi félt, hogy mi történik a háta mögött, és egy olyan logikátlan lépésre szánta el magát, ahonnan már nem volt visszaút, csakis a válás.

Bár nincs igazán logika az életünkben, de néha mégis érdemesebb a logikusnak tűnő megoldást választani, ha egyáltalán eldönthető, hogy ami logikusnak látszik, az tényleg logikus-e. Mert ki tudja, hogy az-e a logikus, ha lapítunk, és várjuk, hogy az új nő kitálat, vagy pont nem, mert csak ijesztgetés volt, s a házasság megmaradhat. De biztosan az a jó, ha megmarad ez a házasság? Mind ezt csak a későbbi történések ismeretében tudjuk megállapítani, de a megállapításaink nem lesznek objektívek, hiszen csak az egyik történést ismerjük, a másik lehetőség értelemszerűen nem történhet meg, így aztán fogalmunk sincs arról, hogy az milyen kimenetellel járt volna. Most is csak arról írhatunk, ami valójában történt, már ha az itt történeteket valóságnak tekintjük.

Válás közben a kétgyerekes családyát csak egy dolog foglalkoztatta, hogy miképpen tud a legjobban kijönni anyagilag a válásból, ami a hasznon kívül azt is jelentette, hogy megszivatni a volt férjet, és mikor ebben sikerrel járt, akkor logikusan (hogy újfent felhozzuk az emberi gondolkodás szolgálólányát) eszébe kellett volna jutnia, hogy van az a harmadik gyerek, de nem jutott. Azért a logika is megéri a pénzét, olyan sokszor logikátlan, ából egyáltalán nem következik bé, helyesebben az, amit ának vélünk, az ábécé teljesen másik betűje, amiből következhet akár bé is vagy az ábécé bármelyik másik betűje.

A magát kétgyerekesnek vélő családaya rászabadult az internetes portálokra, hogy részben revansot vegyen a férfin, részben szerezzen a hiányzó családi helyre egy új lakost. Számptalan próbálkozása legfeljebb félsikert hozott, de a félsiker olyan, mint félig tudni egy nyelvet, szóval maga a sikertelenség. És még ekkor sem jutott eszébe a harmadik gyerek, hát hogy is jutott volna,

elfelejtette, és nem volt benne olyan szerv, ami akárcsak a szagára vagy a hangjára emlékezni tudott volna.

Hogy mikor jutott eszébe, sajnos nem lehet tudni. Mire ez a regény befejeződik, addig még ez nem történt meg, így arról sem tudunk beszámolni, hogy eszébe jutott-e, s ha igen, milyen következményekkel járt ennek a múltnak a felelevenítése, hogy egymás nyakába borultak, és csüggttek egymáson szólanul, mint Petőfi Sándor és az anyukája, vagy értetlenül és gyanakodva nézték egymást, helyesebben egymás számát a telefon kijelzőjén. Vajon miért keres?

Felejteni kell, csak így maradhat ember az ember, gondolta valaki, most nem érdemes megnevezni, egy általános szereplője ennek a könyvnek, vagy a történelemtanár, aki épp az ötödik órát tartja, és egy héttel ezelőtt volt, a teremtés valamely más napja volt, hogy szóba került, de azóta senki nem figyelt rá, mi történik vele. A hétvégét kellemes sörözéssel töltötte, az nem számít alkoholizmusnak, csak szomjoltó, ezt mindenki tudja, különösen a történelemtanár és a skandináv krimikben a nyomozók, akik napközben rendszerint csak sört isznak, és csak este fogyasztanak alkoholt (viszkit). A gyerekeket várták, de csak egy telefon jött, hogy nem jönnek, mert ezernyi dolguk van, s hiába főztek három fogást, egy fogásra sem tartanak igényt. Esetleg, ha bedobozolják és elviszik, akkor megeszik, ha épp nem lesznek tele, mire a feleség mondta, hogy menjenek a picsába, ez nem kifőzde, hanem az otthonuk. Pedig már azoknak a gyerekeknek ez nem volt az otthonuk, igaz, más otthonuk sem volt, de arra törekedtek, hogy legyen, s az még véletlenül, még a közelében se legyen a valahai otthonuknak, nehogy a szülők odaugrálgassanak napközben és belepofázzanak az életükbe, épp eleget pofázhattak huszonöt év alatt, most már neveljék egymást, vagy vegyenek egy kutyát, mint a biopiacos házaspár, aztán annak adjanak utasításokat.

56

Egyébként ez is lett, bár ekkor még ezt a szülők nem tudták, de egyáltalán nem volt megoldható számukra az az érzelmi úr, amit a gyerekek elköltözése hagyott, hiszen az alatt a huszonöt év alatt gyakorlatilag megszűntek azok az érzelmi csatornák, amelyek pusztán a két szülőt kötötték össze. Az összekötés majdnem kizárólagosan a gyerekeken keresztül vagy valamilyen módon tematikusan őket érintve történt meg. Még szexre is úgy készültek, hogy először elkezdték szidni az épp kamaszodó leszármazottakat, s ez alakított ki közöttük olyan közösséget, amire már egy testi kapcsolat is építhető. A gyerekek iránti ellenszenv vagy inkább sértettség biztosította a közös érzelmi alapot. Telefonáltak, hogy nem jönnek, kicsit több sör marad így nekem, gondolta a történelemtanár, s kicsit homályosan emlékszik csak arra, hogy mi is történt ez alatt a két nap alatt, amikor hivatalosan pihenőidőn volt. Sorozatot nézett, de túl gyakran elvesztette a szálakat, nem is értette, hogy egy olyan ostoba országban, mint Amerika, hogyan tudnak ilyen komplikált sorozatokat gyártani. Mindegy, legalább jövő hétvégén is megnézheti, nem kell sorozatot váltani, megszokta már a szereplőket, meg a szinkronhangjukat is, csukott szemmel is tudta az eseményeket kísérni (valójában ez csak egy illúzió volt, mert nyitott szemmel sem).

Aztán jött a hét, s mint korábban ismertettük, most is éppolyan érzésekkel ment be dolgozni. Szerda van (közben a hétfő és a kedd észrevétlen eltelt), ötödik óra, tatárjárás. Olyan szenttelenül tudott beszélni emberek felkoncolásáról, gyerekek és asszonyok leöléséről, mintha nem is emberekről, hanem inkább hangyákról vagy ellenszenves bogarokról beszélt volna. A tények felsorolása még így is megragadott egy tanulót, aki nem tudta elképzelni, milyen lehetett egy olyan korban élni, amikor az ellenség, ez esetben a tatárok, élvezetet lelnek abban, sőt, jogosnak érzik más emberek leölését. Hogy lehet az? Most is ezt csinálnák az emberek, ha nem lennének törvények? Ezt meg is kérdezte ez a tanuló a történetártról, aki gondolkodás nélkül rávágta, hogy ezt, meg van, ahol csinálják is, és megnevezett néhány háborús gócpontot, amely gócpontok persze olyan országokban voltak, olyan messze, hogy egyáltalán nem tudták a budapesti tanulók az ottani lakosokat tényleg embernek tekinteni, inkább úgy gondoltak az ilyen háborúkra, mint valami ismeretterjesztő vagy épp kalandfilmre. Meglepő, de ez akkor is így volt, ha azokról háborúkról esett szó, amelyek annyira közel voltak, hogy a robbanások hangja átjött a határon, mint a délszláv háború esetében, vagy akár olyankor is, amikor a háború konkrétan magyarokat, csak határainkon túl élő magyarokat érintett, mint például az orosz–ukrán háborúban. Ha nem nálunk robbantanak, az csak a tévében van, a valóságban nincs. És, fűzte hozzá a tanár, mikor a diákok a fentebb írt mondatokat végig gondolták, ahol nem ez van, ott az emberek alig várják, hogy végre olyan helyzet alakuljon ki, hogy gátlástalanul öldököljenek. Ebből a diákok számára egyértelművé vált, hogy a tanárnak nemcsak a kamaszokról lesújtó a véleménye, hanem általában az emberről, az életéről vagy csak a saját életéről, de úgy gondolja, hogy mindenki élete éppolyan, mint az övé. Olyan, mint az írók, akik nem győzik rettenetes önképüket a világra vetíteni, holott nem mindenki ébred másnaposan, lelkiismeret-furdalástól gyötrődve, mert már megint nem a törvényes társával töltötte az éjszakát, bebaszva, és nincsnek tele megbántottsággal, hogy mért nem elég sikeresek, és mért nem törnek be a német vagy az angolszász könyvpiacra.

A kérdező diák pakolt és erre a vérengzésre gondolt, meg hogy majd otthon ezt megbeszéli a barátjával, mármint az otthon alatt a barátja otthonát értette. A barátja szülei nagyon jófejek, és megengedték, hogy már tizenhat évesen együtt éljenek, együtt járnak velük például nyaralni is, meg mindenhová, csak haza nem szeret menni, mert az apja rettenetesen iszik, és az anyja is időnként betársul. Nemcsak az rossz, ahogy viselkednek, hogy néha tettlegesség, ami túlmutat a poharakba való töltögetésen, hanem látni, ahogyan az apád és az anyád lebutul, azt a tekintetet nézni, ami kiüresedik, nincs benne semmi. Így néznek egymásra és a gyerekükre, mondhatni a szemük fényére, ami persze most egyáltalán nincs, és a végén részegen, mégis hallani, hogy az ágyban mit csinálnak.

Mindenki azt hiszi, hogy ezen a két szereplőn keresztül megérkezett egy alacsonyabb társadalmi réteg is a könyvbe, hogy végre szociológiailag is teljes palettát nyújtson az olvasónak, hasonlót, mint amelyet a tehetségtelen könyvtáros, az elvetetett gyerek apja tervezett, de nem. A jómódúak éppúgy vedel-

nek, mint a szegények, éppannyi közöttük az alkoholista, csak jobb minőségű alkoholt fogyasztanak. Ezért, valamint az orvosi kapcsolataiknak köszönhetően... Azok is isznak, mármint az orvosok, különben néha együtt is isznak, mert a barátinak nevezett összejövedelek nem tekinthetők másnak, mint csoportos ivászatnak, amikor kezdetben magas szintű (és rendkívül költséges) szabadidős elfoglaltságokkal kérkednek, majd valamely közéleti kérdés kapcsán magukból kikelve üvöltöznek, szidják mondjuk a zsidókat (ha nem éppen zsidók), a tőkét, aminek ők is haszonélvezői, vagy az épp aktuális kormányzatot, végül képesek a székely himnusz (akkor is, ha zsidók) vagy egy végletekig elhasznált magyar népdal (Erdő, erdő, erdő) hangjaira újra összebékélni, s közben elfogyott ki tudja hány liter jó minőségű bor. Szóval a gazdagoknak a jobb alkoholnak és az orvos ismerősöknek köszönhetően jobbak az életkilátásaik. Amíg egy egyszerű alkoholista munkás, ő ugye nem szerepel ebben a könyvben, legfeljebb, ha elhívnánk megszerelni a villanyt. Nem is tudom, belefér az időbe elhívni, vagy úgymint kilógna a sorból? Azt hiszem, inkább nyaralás után hívjuk, s akkorra már ez a könyv elkészül, egyébként megint az Adriára megyünk (az Adria behelyettesíthető más desztinációkkal, hogy minden turista otthonosan érezze magát e sorokat olvasva), megengedhetjük magunknak, sőt, ez kifejezetten jár nekünk. Ezért aztán a villanyszerelő sorsa kimarad a hozzá hasonló sorsokat valójában egyáltalán nem tartalmazó könyvből, jobb is, hogy kimarad, magányos lenne. A feltörekvésnek is van ára, hogy ugyan bekerülsz, de hogy néznek rád, főleg azután, ha már megszerelted a villanyt.

58

Egy ilyen alkoholista, aki nem kerülhet bele ebbe a könyvbe, már az ötvenes éveiben búcsút vesz a munkahelyétől, mert olyan súlyos betegségekkel küzd, látatlanban leszázalékolják, amíg egy értelmiségi alkoholista sokszor a hetven vagy hetvenöt évet is megéli. Volt egy ismert költő, méghozzá a legjobbak közül való, aki híressé vált azzal, hogy nem emberekről írt mélyen egzisztenciális verseket, hanem madarokról, történetesen verebekről, meg plüssmackókról, koalákról. Ez az egyébként kiváló alkotó, egyszer meg fogjuk még említeni, ott konkrétan megírjuk a nevét is, alkoholfüggéssel együtt is elélt nyolcvanegy évig, pedig ő például kizárólag rossz minőségű alkoholt fogyasztott. Meg volt győződve, hogy neki a legjobb minőségű járna, de mivel azt nem tudja ennyi munkából sem finanszírozni, mert rengeteget dolgozott, nemcsak verset, prózát is írt, fordított szakmányban, még Hegel Esztétikáját is valamint a Júlia- és Tiffany-füzeteket. Ebből látszik, hogy tényleg mindent megpróbált, meg hogy a ponyvairódalom miképpen függ össze a jénai mester filozófiájával. „Az elbeszélő nem alakíthatja azt költőivé, ami lényegében prózai. Művészetében a gyakorlati célszerűség törvénye dominál.” Nem olyan bonyolult a világot egységben látni. Mivel a legjobb italokat így sem, ennyi munka árán sem veheti meg, a középezt meg nem választja, mert mindig is utálta a középszerű dolgokat, úgyhogy maradt a legrosszabb, és ezzel az adottsággal tudott nyolcvanegy éves koráig élelni, mert értelmiségi volt.

A lány (a magyar nyelv lehetővé tette volna mindaddig a szövegben, hogy fiú legyen, hihetetlen szabadság, ez menti meg a nőgyalázó magyar költőket, például Szabó Lőrincet, a megvetéstől, mert a verseik, ha letakarjuk a szerző nevét, mindkét nem irányából olvashatók. Persze csak akkor, ha nem kom-

ponálnak bele egy női nevet, hogy Flóra vagy Lilla vagy Júlia például, de hát egy bizonyos kor fölött az ember tudja, hogy nevet említeni halálos véték, mert könnyen elcseszi, és akkor magyarázzkodhat, ha a másik egyáltalán kíváncsi a magyarázkodására). A lány majd a barátja otthonában fog erről az emberi szenvedélyről, a pusztításra való hajlamról beszélni, de estére elfelejtette, mert a barátja anyukája olyan kedvesen fogadta és kínálta az aznap főzött eledellel, már ha az eledel tekinthető főtt ételnek, hogy teljesen kiment a fejéből az emberi jellem vérengző negatív oldala, pedig ez a kínálás sem pusztán a jószándék által volt katalizálva.

Ez az anya rettegett, hogy kettesben marad a férjével, mert ha a fiuk elköltözik, úgy járnak, mint a történelemtanár és a felesége. Bár igazság szerint nem tudták róla, hogy hogy járt, mert a történelemtanár életét olyan átlagosnak tartották az iskolában, hogy semmiféle szóbeszéd nem volt felőle. Senki nem tudta, hogy az emberek és az élet iránti gyűlölete tulajdonképpen abból fakad, hogy az időszámítás neki már a végéhez közeledik, s hogy ezt a véget senki nem bírja ki, és hiába van még tíz év, de milyen évekhez juttatja őt el! Olyanokhoz, amiket már csak azért él le az ember, mert betegesen ragaszkodik az élethez. Olyan méltatlan állapotban is képes élni, amikor már tényleg visszataszító lény, még önmaga számára is, és persze nincs tatárjárás, hogy a száguldó lovasok lenyilaznák vagy kardélre hánynák azokat, akik olyan lassan mozognak, hogy nem képesek elbújni a veszély elől. Ezért is hülye felvetés, hogy a támadók öregeket gyilkoltak, persze, hogy öregeket gyilkoltak, a fiatalok már rég megléptek, és ez még egy vírus esetében is így van, nemcsak ha a tatárok támadnak. Mert ki tud olyan fürge lábú lenni, hogy elfusson a vírus elől, hát nem az öreg bácsik meg nénik, akik már amúgy is annyi betegséget cipelnek, hogy csak úgy tudnak menni, hogy szinte állnak.

Az anya kedveskedett a lánynak, és a lány tényleg úgy érezte, hogy itt otthonra lelt. Csak később, amikor a fiú lapátra tette, akkor derült ki számára, hogy ő semmit nem jelentett ennek az anyának, mert ez az anya a következő lányt éppannyira szerette, s mikor néha a szakítás után rátelefonált, csak pár mondatot mondott, a lehető legrövidebbeket, igen, nem, meg hogy ne haragudj, nem érek rá. Csak azért volt szeretve, ami a funkciója volt. A gyerekek szerelme, aki képes azt a fiút otthon tartani, és segít a fiú életét még inkább a szülőkhöz láncolni, de ezt persze most, amikor a vérengzésről akart volna beszélni, még senki nem sejtette. Senki nem gondolta, hogy ez az anya bizonyos értelemben ezeknek a vérengző barbároknak az örököse.

Kedvetlenül ébredt. Ilyen váltásoknál lehetne sorkihagyással élni, mint eddig, de nem élt. Nem akarta, hogy elkülönüljenek a történetek, minden történet egy történet, akkor is, ha mások a szereplők. Eszébe jutott, hogy korábban épp ellenkezően gondolta, hogy megkönnyíti az olvasást, a tartalmi váltást, ha van sorkihagyás. Majd utólag megváltoztatja, ha még akkor is úgy gondolja, mint most. De lehet úgy is, hogy a regény elején van sorkihagyás, amivel arra utal, hogy itt még elkülönülnek a sorsok, a második felében pedig nincs, mert minden sors ugyanolyan, nincs értelme különvalóságként kezelni. A kritika erre persze csak a halálom (halála) után jönne rá, ezért is jó, hogy itt megírom (megírja).

Kedvetlenül ébredt. De konkrétan kicsoda? Rohadt sok ember ébred kedvet-

lenül, közülük melyik szerepeljen? Legyen egy általános, mindenkire kiterjedő szereplő, akit aztán majd lépésről lépésre szűkítetek, egyre megfoghatóbbá téve ezáltal a sorsát? Hát legyen.

Kedvetlenül ébredt, hogy lehetne ilyen hangulatban, mondjuk úgy, kedv nélkül egy regényt folytatni, vagy az életet. Egy néni volt vagy egy bácsi, aki egyedül élt, és semmi oka nem volt, hogy ezen a napon ezt az életet tovább folytassa. Legalább egy évvel korábban lenne, gondolta, de valójában tíz évvel korábbra gondolt, bár már akkor sem volt jó, hiszen már akkor is egyedül élt, csak azt hitte, hogy bár eltemette, akivel együtt élt, egy bácsit vagy egy nénit, de a megcsonkult család is valamilyen család, és az ott van körülötte. Persze ott is volt, mert féltették őt is, meg magukat is a veszteség miatt, de végül a fiatalok (ahogy általánosan meg szoktuk őket nevezni) elindították a saját életüket, a néni vagy a bácsi meg ottmaradt a maga életében, a valahai családi otthonban egyedül.

Néha arra gyanakodott, a gyerekeket bosszantja, hogy fenntartja ezt az otthont. Nem háttér nekik, hanem egy hatalmas vagyon, méghozzá passzív vagyon, aminek a fele amúgyis jogosan az övéké, és ha a néni (a bácsi verzió lekopott, pedig valójában bácsiról volt szó, ennyit a valóság és a művészet egymásrahatásáról, valamint a művészi igazság és a valóság viszonyáról). Ha a néni megválna ettől, és venne magának egy életkorának megfelelő méretű lakást, akkor az a vagyon most megkönnyítené az életüket. Jobb minőségű, s nem utolsósorban a nénihez vagy a bácsihoz (már megint visszatért a bácsi is, biztos csak pisilni ment ki) közelebb is tudnának lakást vásárolni, és ez a néni vagy bácsi érdekeit is szolgálná. Arról nem is beszélve, hogy sokkal könnyebb volna egy olyan lakásban élni, amiben nincsenek túl nagy terek, minden közel van és korszerű. Ezt gondolják, gondolta a néni és a bácsi (most már nem, vagy bácsi, hanem és bácsi, jelezve, hogy mindketten ezzel a problémával küzdenek, de feltehetőleg külön lakásban élnek, mert ha együtt laktak, akkor az egyikük nem halt volna meg, mint korábban írtuk, hogy meghalt, és ebből adódik az ingatlanprobléma felvetése meg persze a kedvetlen ébredés). Meg azt gondolják, hogy milyen volt régen, amikor még mondjuk úgy, ők osztották a lapot, de most már az unokák sem akarnak velük feketepéttert játszani. Ha épp abba az életkorba jutottak, hogy felnőtt unokák vannak, akkor persze nekik kéne a lakásból kivehető pénz, hogy ők is elindíthassák az önálló életüket, szóval az ő életüket terheli meg a fenntartott otthonként értelmezett passzív vagyon. Olyan rövid az, ami hátravan akkortól, amikor reménytelen élni, és mégis olyan hosszú, adott esetben évtizedek. Van úgy, hogy marad ebből egy olyan évtized is, amikor megkeserítik, mármint a néni és/vagy a bácsi, a gyerekek életét, mert állandó felügyeletre szorulnak, vagy be kell költöztetni őket egy intézetbe, és rámegegy a lakás ára, amiből korábban maguknak, később a gyerekeknek terveztek lakást venni.

A bácsi és a néni, akik nemcsak hogy nem laktak együtt, de nem is ismerték egymást, holott ismerhették volna, hiszen nem laktak messze egymástól, de nem ismerték. A fiatalok (ahogy mondani szokás) nem is értették, mért nem ismeri minden öreg egymást, pedig igazán jó volna nekik a társaság, meg hát

egyformák, mert az öregeknek (ahogy mondani szokás) nincs olyan neve, hogy János, Eszter, Péter, Edit, Nóra, László, Zoltán, Zsuzsa, Kati, Ági, ők egyformán csak és kizárólag öregek.

Nem ismerték egymást, ezért nem egymásra gondoltak, hanem arra a néniére és bácsira, akit elvesztettek, hogy mikor éltek, még mennyit veszekedtek, és kiabált az a bácsi és az a néni, aki most sok éve hallgat egy temetőben. Kimennek a sírhoz, és leülnek a szomszéd sír szélére, arra, amire nem név van írva, hanem csak az, hogy Mamikám, és megkérdezik tőle, hogy mondd, szívem, rosszul csinállok valamit? De a sír nem válaszol, mert aki ott van, nem él, nincs neki a sír mélyén lelke, ami ilyenkor kiröppenne, vagy az égből vissza, galamb vagy legalább veréb formájában, és rátelepedne a néni vagy a bácsi vállára, és belesúgná a fülébe, hogy ezt jól csináltad, azt meg rosszul, vagy hogy csak így lehet csinálni, mert azzal, hogy egyedül maradtál, már ki lett jelölve az út, hogy nem lehet másképp. Ült ott a Mamikám megnevezésű sír peremén, elmondta, mi történt azóta, hogy az a másik, a valahai társ nincs jelen az életében, és hogy mindent úgy csinál, ahogy megbeszélték, de hiába, mert a másik már nincs benne, és innétől minden egészen más. Erre gondolt, mikor hazafelé ment, meg hogy van-e még olyan ruhája, amit közösen vettek, vagy már azok közül mindegyik tönkrement, ahogyan tönkrement az utolsó válás után az esküvős jelenetben még fiatal nőkkel páváskodó férfi valaha divatos ruhatára is.

Elmosogatok, gondolta, azzal legalább elindul a nap, valami tevékenység, aminek úgymond van látszata, és telik közben az idő, s talán jobb lesz egy bizonyos mennyiségű eltelt idő után. Belemozgatja magát az életbe, meg ha leírja, ha épp az íróról van szó, akkor a regény is halad, telnek az oldalak, telik az élet. Most hosszabbat szeretne, mint az eddigiek, de rengeteg ideje van, már senki nem várja tőle, hogy ezt is megírja (leélje). Elég sokat írt ahhoz, hogy legyintsenek rá, ez az író már kiadott magából mindent, és az is épp elég sok ahhoz, hogy el lehessen olvasni. Biztos csak ismétli magát, nincs már abban az életkorban, hogy valamit változtasson vagy tágítson, esetleg mélyítsen azon, ahogyan a világot látja. Abba kéne hagynia az írást, mert a végén még azt is megalázza, ami korábban, ha nem is remekmű, de legalább elfogadható, s egy bizonyos olvasói réteg számára közkedvelt volt. Tényleg, mit keres még ezen a helyen, minek jött be dolgozni, minek megy le a munkahelyi büfébe ebédkor, minek tesz fel kérdéseket, már régen nem ért semmit, és felesleges neki elmagyarázni, mert öreg. Otthon még elvan, abban a környezetben, amit már ismer, azok között a technikai eszközök között, amiket még képes működtetni, nem vár már tőle senki semmit, épp azt várja, hogy ne várjon semmit.

Van ideje annak, aki öreg, ha író, akkor pláne, s remélhetőleg addig, mármint a vanidó alatt összeszed annyi keserű történetet, hogy egy ilyen, a korábbiaknál nagyobb méretű könyvet is megtöltsenek. Ha meg nem, akkor majd leírja a mosogatás után az ebédfőzést, a mosást, a takarítást, s ha mindezt aprólékosan és többször is szóba hozza, tulajdonképpen meg is van a könyv. Ráadásul az élet ilyen szintre redukálása az emberről való gondolkodás radikális változását is jelzi. Van egy újdonsága, legalábbis azok számára, akik nem olvastak még ilyen könyvet. Felveti a mi az ember kérdését, amit minden ed-

digi kor megpróbált úgy megválaszolni, hogy az emberi természet mibenlétét megemeli, mintegy önmaga fölé, helyesebben azon biológiai meghatározottságok fölé, amely meghatározottságokra alapul ez a természet.

Abba kellett hagynom (az elbeszélő konkrét személy), mert a szomszéd bácsi elesett, és nem bír felállni, a fia épp dolgozik, beültetem a fotelba. Azt mondja, milyen jó ülni, s hogy ne menjek el, mert el akar mesélni egy történetet, arról, hogy hogyan rabolták el a mentősök, s vitték be a Jánosba (budai kórház, itt haltak meg többek között: többek). Tudja, hogy elbeszélő vagyok, és úgy gondolja, ha elmeséli, és én továbbadom a történetet, akkor valami marad utána. Holott senki után nem marad semmi, mert ami marad, már régen nem mi vagyunk. Három részből állt az eset, mondja szisztematizálva a történetet. Azt hiszem, ez a gondolkodás egyik nagy csapdája, a rendszerbe helyezés, mert a rendszer kizárja azokat az apróságokat, amik nem férnek bele vagy egyenesen cáfolják a rendszert, amely apróságok adott esetben mégis meghatározói lesznek a történéseknek. Az első volt, mondja, az, amikor elvitték, valójában inkább azt kéne mondani: elrabolták. A második volt, amikor tizenkét órán át fogva tartották a kórházban, a harmadik, amikor hazahozták. Később azt állították, hogy a felesége hívta ki őket, állítólag azért, mert egy husággal fejbe vágta. Régóta idegenkedtek egymástól, egy légtérben sem szerettek lenni, s most mégis ettől a nőtől függött minden perce, például, hogy tud-e szólni valakinek, hogy emelje fel a földről. A néni amúgy nem élt vissza a helyzetével, nem akart a sorssal vetélkedni, ami úgy néz ki, most minden külső beavatkozás nélkül is megbünteti a bácsit. A bácsi még akart mesélni, mert elfelejtette, hogy már elmondta, amit el akart mondani.

62

Vajon ki hal meg előbb, a bácsi vagy a regény?

Ezzel. Visszajöttem a szomszédból, valójában, ha ragaszkodnék ahhoz, hogy a műalkotás a valóság tükröződése, be kellene vallanom, hogy az eset nem a szomszédban volt, a szomszédban mások laknak, olyanok, akik még egy lendülettel felszaladnak a negyedekre, és még nevetésre sem méltatják az elhagyott csoszogókat. Ezzel (folytatom az előző bekezdést, a bácsi elrablása előttről) aztán másodlagossá teszi a biologikumot, és a gondolkodást, a szellemi működést és az ezzel összefüggő eszmeiséget, moralitást, amelyek egyedül teszik emberré az embert, ülteti az első helyre, azt sugallva, hogy ezek a mondhatni, isteni eredetű energiák működtetik az életünket, holott nem. Ahogy telik-múlik, mindenki számára bizonyossá válik a tévedés, hiszen a gondolkodás egyetlenegy dologra tud csak fókuszálni, ez pedig a test. A test a lelke mindennek, korábban (fiatalabb korban) is az volt, de mivel csak olyan testi működések voltak benne, amelyek eszmeileg is megindokolhatók, és amúgy jók is, étkezéskultúráról beszélünk és szerelemről, de ki beszél erről már öregen, amikor minden testi működés kifejezetten erőfeszítésbe kerül. Lemenni a friss levegőre az emeletről, hát biztos, hogy hasznos, de mégis, nem lenne biztonságosabb otthon maradni, négy fal között. Az ilyen problémára fókuszáló könyv szociológiailag is újdonság lenne, hisz hangot ad egy olyan társadalmi csoportnak, amelynek úgyszólván nincs hangja, ha van, rendkívül halk, ha nem halk, senki nem figyel rá. Ezért aztán alig kapnak nyugdíjmelést, a világ úgy egészében leszarja őket, még a reklámok is, legfeljebb, ha valami új gyógyszerről van szó, de azzal is inkább

a gyerekeikre akarnak hatni, ahogyan a gyerekkönyvkiadók a szülőkre, hisz a célközönség nem a fogyasztó, hanem a vásárló.

Elmosogatott.

Mennyit kiabáltunk, mert valami nem volt jó a másikban, elkerülte a házimunkát, összevissza dobálta a cuccait, nem akart beszélgetni, nevetni, megsimogatni. Kiabáltunk, mert azt akartuk, hogy változzon, gondolta a néni és/vagy a bácsi, azt akartuk, hogy legyünk többet együtt legalább az ágyban, mert az jó, kicsit elpirult, megijedt, hogy látszik rajta, mire gondol. Ezt biztosnak gondoljuk, hogy csak a bácsi gondolhatja, de ez merő tévedés. El sem tudjuk képzelni, hány nőt hanyagol el a házastársa, és ez a nő hányszor mondja fel, mint egy litániát, hogy a családért mégsem változtatok, később meg, hogy ez mekkora tévedés volt az életében. Persze, mikor erre a tévedésre rájön, nem lehet már koriggálni, mert nincs, akit ott lehetne hagyni, és nincs, akiért ott lehetne hagyni, mert egy olyan korba ért, amikor már nem marad más társa, csak az egyedüllét. Mért nem hagytam ott csapot-papot akkor, amikor. Amikor nem hagytam ott csapot-papot.

Kiabáltak egymással, válással fenyegetőztek, de nem váltak és változtatni sem tudtak azon, ami rossz volt. Mert olyanok voltak, amilyenek, amilyenek mindahányan vagyunk, és senki nem tud megváltozni. Ha megígérte, hogy más lesz, jobban fog szeretni és figyelni és kedves lenni, alig pár hónap telik el, feledésbe merül a válással való fenyegetőzés, és ezzel egyritmusban teljesen elfelejtkezik erről az ígéretéről, és éppolyan hanyag és nemtörődöm lesz a másikkal, mint volt korábban, az ígéret előtt. És most, amikor már semmin nem lehet változtatni, gondolta a néni és/vagy bácsi, most tudnék, holott éppúgy nem tudott korábban sem, miképpen most sem, csak akkor úgy nézett ki, helyesebben most úgy néz ki, mintha akkor meg lettek volna a változtatás feltételei, nem utolsósorban a másik ember, de éppúgy nem voltak meg, mint ahogyan most sincsenek meg, hiába volt meg a másik ember. Hogy örülne most annak a rossznak, amit akkor rossznak látott, mert az most jó volna, de amikor benne van, akkor azt gondolja, hogy rossz. Nem tudja megbecsülni azt, ami van, mert azt gondolja, másnak kéne lennie, mert az a más a jó. Összeveti a saját sorsát a barátnői vagy épp a barátai sorsával, és mindenki sorsát az övénél jobbnak látja, mert mindenki olyan sorsot mutat fel, amivel a magáét a másiké fölé tudja helyezni, holott azok is éppolyan vagy még rosszabb sorsok voltak. Azzal próbálják jobba tenni, hogy más sorsok fölé értelmezik, és olyan eseményeket és pillanatokat árulnak el abból a sorsból, amely sors amúgy minden más sorshoz hasonlóan rossz, olyat árulnak el, amely pillanatok egyértelműen csakis és kizárólag jóként értelmezhetők. De erre is csak akkor jön rá, amikor már régen nem tartja azokkal a barátokkal és barátnőkkel a kapcsolatot, mert azokat is leköti a saját magányuk és a testükkel való bajlódás, a fizikai nehézkedés, ami bizonyos korlátozottságokat vitt az életükbe. Vagy már meghaltak, fiatalon, nem abban a sorrendben, amiben várható volt, mert még véletlenül sem az hal meg először, aki a leginkább kizsigerelte a testét, hanem épp egy olyan nő, aki akkurátusan vigyázott magára. Az alkoholfogyasztók és dohányosok csak jóval ezután következtek, akár tíz, tizenöt évet is ráhúzva a korán elhalálozott barátnőre vagy osztálytársra.

Jól vagy, kérdezte valamelyik gyereke, vagy ha csak egy volt, akkor a gyereke a telefonban. Persze, mondta a néni és/vagy bácsi, jól vagyok, meg hogy minden rendben. Nincs szükséged valamire? Nincs, mondta, mert tényleg nem volt szüksége semmire. Amire szüksége volt, azt úgysem kaphatja meg, most az, hogy van-e itthon spagetti, hát persze hogy van, meg tojás, meg majd hozzák az ebédet, mert egy idő óta rendeli, így gazdaságosabb, meg nem is volt már kedve főzni. Egy emberre főzni, az szinte lehetetlen, nincs az az adag, nincs olyan szakácskönyv, hogy Ételek egy idős bácsinak vagy néninek (hopp itt egy piaci rés, ami megkönnyítené a rokonoknak a karácsonyi ajándékvásárlást is). Ha főzne, egész héten azt kéne ennie, vagy kiönteni, az meg milyen pazarlás már. Egy ideig próbálkozott a fagyasztással, hogy adagokra szedi és elteszi, majd előveszi, ha épp azt kívánja meg, de csak gyűltek és gyűltek a dobozok, végül megtelt a mélyhűtő. Mert végül is nem az étkezés megoldása volt ebben a fontos, hanem a csinálás, és a megtelt mélyhűtő ettől a csinálástól vette el végérvényesen a kedvét. Mert nemcsak az utolsó órán vesz vissza mindent a sors, hanem folyamatosan veszi vissza, s az utolsó órára már alig marad valami, bár az a valami persze a legfontosabb, az élete.

Azért néha összedobt ezt-azt, igaz, már nem sikerül úgy, mint régen. Császármorzst csinálni és összetúrni az aransárga tésztát és rátenni az eperlekvárt, ezt is ő csinálta, a tetejére a fehér porcukrot és nézni, ahogyan a gyerekek szinte belapátolják az egészet, és olyan boldogok. Ennek az örömmek az elérése, ennek az akarása volt az akkori siker titka, ami valójában nem volt titok. A gyerek vagy a gyerekek, ha mindketten felhívták, konstatálták, hogy apu vagy anyu jól van, szóval a szülő iránti felelősség gondolata mára is ki van pipálva, beállhatnak a saját élet mögé teljes erővel, tolni azt a szekeret, amin már nem ül rajta a valahai nevelő. Születésnapja lesz a néninek és bácsinak, biztos egy napon születtek, csak nem egy lakásban laknak. Nem kell feljőnnötök, nekem ez már inkább rossz, mint jó, de hogy ünnep, ha ünnep, akkor fekete betűs. De azért felöltözött. Azt a szép ruhát vette fel, amiben azt gondolta, mindig is szép volt, és megcsinálta a haját is. Vajon feljönnek?

Elgondolkodott, aki ezt a könyvet írja, hogy ez a néni és/vagy bácsi azonos-e valamelyik korábbi szereplővel, csak egy későbbi életkorban van megragadva az élete, s hogy egyáltalán érdekes-e, ha épp azonos, hogy mondjuk ez a neurológus, a történelemtanár, a pszichológusnő, a fia szerelmét befogadó anya. Bármelyik lehet, s ha így döntünk, mélyebb kohéziót is érzékelhetünk ebben a könyvben, hogy ezáltal vagy ennek révén átfogja az emberi életet, különösképpen annak boldogtalanabb részét, vagyis azt a részét, amikor ki merjük mondani azt, hogy nekünk ez az élet, ahogyan egyébként másnak sem, nem jött be, ha bejött, elég gyorsan elkezdett kifelé menni.

Bizonyos életkor után, amikor nincs már perspektíva a jövőben, az elmúlt életet egy gyorsan elillanó történetnek észleljük, amiben persze mennyi minden volt, de hát hol van már az a mennyi minden, s hiába mondja valaki, hogy még húsz év is van előttünk, azt a húsz évet már nem tudjuk érvényességgel megtölteni. Elidegenedik minden tőlünk, új használati eszközök vesznek körül, bekapcsolni sem lehet őket rendesen, újfajta étkezési és viselkedési szokások, amelyekhez már nincs erőnk és kedvünk alkalmazkodni, s ha szépen

felöltözünk és tükörbe nézünk, pontosan azt látjuk, hogy a világ hány évvel ezelőtt volt érdekes számunkra, s hány évvel ezelőtt voltunk mi a világ számára érdekesek. Mert ott, abban az időben, ahol és amikor még érvényesnek találjuk az életünket, ahol és amikor nők voltunk és férfiak, akik akartak valamit maguktól és egymástól, meg hát mondjuk ki ezt a felületes, ámde mindenképpen érvényes szót, az élettől, ott akadt el a ruházódásunk és az ízlésünk. Benézünk a tükörbe, van olyan, ami embernagyságú, mert korábban szeretttük lecsékkolni, hogy elég jól nézünk-e ki, és azt látjuk teljes méretben, hogy most is jól nézünk ki, holott csak a múltunk felől látszunk jól kinézőnek, a jelenből nézve divatjamúltak vagyunk, egy elmúlt idő szereplői. Vajon feljönnek, kérdezte a néni és/vagy bácsi.

Igen, most hozott döntést az író vagy az, aki felelőse ennek a könyvnek, aki kimásolja az író fejéből ezt a zavaros történetelméletet. A döntések rendkívül fontosak, még egy regény esetében is, a rossz döntések is, de erről már korábban írtam. Igen, legyen ez a néni vagy bácsi valamely korábbi szereplő jövője, akár legyen mindenkié, bár mindenkié csak úgy tud lenni, hogy a másik (a többi) nénit és bácsit is beemeljük a képbe, kivéve azokat, akik meghaltak idejekorán, így szokás mondani, bár nem tudni, mit jelent az idejekorán, mert egy húszéves számára az ötvenes éveit gyűró ember már öregnek számít, a haláluk nem jelent váratlan meglepetést, sem megrendülést, legfeljebb, ha konkrétan az apukánkról vagy az anyukánkról van szó.

páratlan oldal

www.es.hu

IRODALMI ÉS POLITIKAI HETILAP

**Kattintson
a www.es.hu-ra!
SMS-sel is
előfizethet!**

PUBLICISZTIKA,
FEUILLETON,
PRÓZA, INTERJÚ,
VERS, VISSZHANG,
KÖNYVKRITIKA,
MŰBÍRÁLAT,
GALÉRIA